

Kur'an'ın Ruhü Sünnet

Enver Sinan Malkoç, *Sünnetin İslam'daki Yeri* (İstanbul: Nida Yayıncılık, 2019)

ISBN: 978-605-7565-50-1

Zehre Nur Uslu

İstanbul Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, İstanbul, Türkiye

usluzebranur@gmail.com

Kitap Kritiği

Geliş Tarihi: 15.12.2019

Kabul Tarihi: 24.12.2019

1976'da İstanbul'da doğan Enver Sinan Malkoç aslen Trabzonludur. Eyüp İmam-Hatip Lisesi'ni bitirdikten sonra Sosyoloji alanında İstanbul Üniversitesi'nde lisans, Dumlupınar Üniversitesi'nde yüksek lisans, Sakarya Üniversitesi'nde doktora eğitimi gördü. Namık Kemal Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nde öğretim üyesi olarak görev yaptı. Halen Sağlık Bilimleri Üniversitesi Sosyal Hizmetler Bölümü'nde öğretim üyesi olarak görevini sürdürmektedir.

Sünnet İnkârcılığı

Günümüzde hadis ve sünnet inkârcılığı İslam'a zarar veren en büyük olgulardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Zira bu akım, dinin içini boşaltarak maneviyatsız ve öndersiz bir din olgusu oluşturmakta ve bu unsurların yerine kendi bakış açısını yerleştirmeye çalışmaktadır. Bu da din düşmanlığından daha tehlikeli bir durumdur. Geçmişte de bu akım zaman zaman tesir göstermiştir. İmam Şafi, ikinci yüzyıl sünnet inkârcılığı hareketine karşı örnek teşkil edecek bir eser telif etmiştir. Günümüz İslam âlimleri de bu zihniyete karşı cevap niteliğinde reddiyeler yazmaktadır. Prof Dr. M. Yaşar Kandemir diyalektik bir üslupla Hadis Karşıtları Ne Yapmak İstiyor? isimli bir eser kaleme almıştır. Enver Sinan Malkoç'da bu konuda akademik bir üslup kaygısı olmadan tüm Türk okuyucuları muhatap alan Sünnet İnkârcılığı eserini yazmıştır.

İnsanların bir kısmı daha önce kendilerine gönderilen peygamberlerin şeriatlarını ve kitaplarını kendi heva ve hevesleri doğrultusunda tahrif etmişlerdir. Kur'an-ı Kerim'in metnine ekleme ve çıkarma yapamayacaklarını anlayan bozguncu zihniyet bu kez kendisine hedef olarak Rasulullah'ın s.a.s sünnetini seçmiştir.

Eserde sünneti inkâr eden zihniyetin tenkit ettiği konulara ayet, hadis ve tarihi kaynaklarla 16 başlık altında açıklama getirilmiştir. Bölüm başlarında dikkat çekilmek istenen hususlarda düşündürücü sorular sorularak okuyucuda merak uyandırılmıştır. Eserde dipnotlarla değinilen konulara açıklama getirilerek anlatım zenginleştirilmiştir. Çalışmada sünnetin şari olması ön planda tutulmuştur.

Rasullullah'ın (s.a.v) Görev ve Yetkileri

Allahu Teâla vahyi insanlara ulaştırma görevinin yanı sıra Kur'an-ı Kerim'i açıklama ve hikmeti öğretme görevlerini de Rasulullah'a s.a.s vermiştir. Ümmet bunları Rasulullah'dan s.a.s öğrenmeye muhtaçtır. Rasul, siyasi liderlik, hukuki hükümler veren hâkimlik ve insanların bireysel ve sosyal yaşantılarında yön veren öğretmenlik görevlerine sahiptir. Allah'ın Rasulüne biçtiği rol ve konum ayrıca Rasulullah'ın s.a.s görevini ifa ediş biçimi ashâbı kiram tarafından yakından temaşa edilmiş ve anlaşılmuş olup gelecek nesillere tevatür yoluyla aktarılmıştır. Bu sebeple İslam Tarihi boyunca sünnetin inkârı konuları tartışılmaya bile değer görülmemiştir.

Malkoç, sünneti inkâr eden görüşün hicri 2. asırda bazı Harici ve Mutezileler tarafından fethedilen topraklarda karşılaşılan yabancı kültürlerin ve felsefi görüşlerin etkisiyle Irak'ta ortaya çıktığını belirtmektedir. Fakat bu görüş başarı sağlayamayıp hicri 3. yüzyılda tarihe gömülmüştür.

İkinci dalga sünnet inkârcılığı bu kez Hindistan'da Sir Seyyid Ahmed Han ve Mevlevi Çerağ tarafından 19. yüzyılda tekrar gün yüzüne çıkartılmıştır. Bu dönemde İslam topraklarının işgali ve modernist kafa yapısının altındaki ezilmişlik psikolojisi ile ümmetin uğradığı dünyevi yenilgilerin sebebi sünnetin şer-i delil olarak kabul görmesine bağlanmıştır. Hâlbuki

ümmetin düştüğü durumun gerçek sosyolojik, siyasi ve iktisadi sebepleri bambaşkadır. Bu ümmetin mensupları üç kıtada zafer üstüne zafer kazandıkları, bilim ve tekniğe öncülük edip yeryüzünün siyasi hâkimiyetini ellerinde tuttıkları dönemde de sünneti şer-i bir delil olarak kabul ediyorlardı. Malkoç, dünyevi yenilgilerin dini/sosyolojik gerekçelerini hadis-i şeriflerin muhtevasına değil, amelen sünnetten uzaklaşılmasına bağlı olduğunu ifade ediyor. Bugünkü İslam ümmetinin de %99'unun sünnet inkârcılığını benimsemediğini beyan ediyor.

Kur'an Müslümanlığı

Sünneti inkâr eden zihniyetin ön plana çıkardığı diğer bir görüş de Kur'an'ı anlamak için hadis ve diğer İslami ilimlere ait bilgilerin gerekli olmadığıdır. Yalnızca meal okuyarak Allahu Teala'nın ayetlerinin tamamen anlaşılacağını öne sürmektedirler. Bu şekildeki yaklaşıma da "Kur'an Müslümanlığı" demişlerdir.

Gerçek Kur'an Müslümanlığı sünneti reddetmekle ya da yargılamakla değil, sünnete tabi olmakla hayat bulacaktır. Tabi olunacak merci yalnızca Kur'an-ı Kerim olsaydı ayet-i kerimede "Eğer Allah'ı seviyorsanız Rasulune uyun" ifadesi yerine "Eğer Allah'ı seviyorsanız Kur'an'a uyun." buyrulmaz mıydı? "Kur'an bize yeter, sünnete ihtiyacımız yok" fikri bir paradoks ortaya çıkarmaktadır. Bu kimseler gerçekten Kur'an'dan başka hüküm kabul etmiyorlarsa, Kur'an'ın verdiği emre kayıt ve şart getirmeden uyararak Rasulullah'ın s.a.s tüm davranışlarına istisnasız tabi olmak, onları örnek almak durumundadırlar. Kendisine kitap verilmediği halde topluma yalnızca hali ve beyanlarıyla örneklik yapsın diye gönderilmiş peygamberler bunun en açık delillerindedir.

Rasulullah'a s.a.s hikmeti öğretme vazifesinin verilmesi aynı zamanda bize de O'ndan s.a.s hikmeti öğrenme vazifesinin verilmesidir. Dolayısıyla "biz sadece Kur'an'a bakarız" denildiğinde Rasulullah'ın s.a.s sünneti devre dışı bırakılmış ve O'ndan hikmeti öğrenmenin yolları da ortadan kalkmış olacaktır.

"Kur'an-ı Kerimle muvafık olan hadisleri kabul ediyoruz" diyenler ise esasında bunları hadis oldukları için değil, Kur'an'a uygun herhangi bir söz oldukları için kabul etmektedirler. Bu anlayışta hadislerin, Rasulullah'a s.a.s ithaf edilen sözlerin kendisine ait olup olmaması değil aciz bir muhakeme kabiliyeti ile Kur'an'a uygun ya da Kur'an'a aykırı sözler olarak değerlendirildiği görülür. Rasulullah'ın söz, fiil ve takrirlerini taşıdıkları dini değer bakımından diğer

insanlarınkinden ayırt etmek ve farklı bir konuma oturtmak için "sünnet" kavramı geliştirilmiştir. Sünneti kabul etmek ise onu dinde bir hüküm kaynağı olarak kabul etmek ve bu bağlamda Rasulullah'ın as sözlerini diğer insanların sözlerinden ayırıştırıp hakkıyla anlamaya çalışmak demektir. Sünneti inkâr eden zihniyetin amacı yalnızca hadis-i şerifleri itibarsız kılmak değil aynı zamanda Rasulullah'a Allahu Teala tarafından tayin edilmiş konumunu da reddetmektir. Bu bağlamda ayetler ve sahih hadislerle sabit olan şefaati, salavatı ve sünnet namazları da yok sayarlar. Yalan hadisler, bid'atler ve hurafeler uydurarak bunları dine sokmaya çalışanlar ile sahih hadisleri uydurulmuş yalanlarla reddedenler zıt gibi görünse de aslında dini tahrif konumundan aynı yerededirler.

Sünnetin Şari (Hüküm Koyucu) Olması

Sünnet inkârcıları Rasulullah'a s.a.s isnad edilen rivayetlerin günümüze doğru bir şekilde ulaşması konusunda tenkitçi tutum sergileyerek sünnete olan ittibayı kırmaya çalışmaktadırlar. Hadisleri tek tek sahihliği açısından ele almakla tüm külliyatı yanlış olarak addetmek farklı şeylerdir.

Buhari ve Müslim'in farklı ravilerden hadis alması birbirlerinin ravilerini tenkit ettikleri anlamına gelmez. Ayrıca eserlerine almadıkları hadisler sahih değildir bilgisine ulaşamaz. Sünnet inkârcılarının ravileri tenkit etmek için yine hadis kitaplarına başvurması manidardır.

Hadislerin sahihliğinin içtihadı olması nass olarak kabul olmasına engel değildir. Zira itikadı meselelerde yalnızca mütevatir hadisler kullanılmıştır. Fikhi meselelerde ise sahih ve hasen hadislerden istifade edilmiştir. Zayıf hadislerin kullanımında ise hasen li-gayrihi olan ravileri güvenilir denilebilecek hadisler tercih edilmiştir.

Rasulullah'ın (s.a.v) dinde hüküm koyucu ve müminler için önder olduğuna dair ayet-i kerimeleri ve hadis-i şerifleri birlikte değerlendirdiğimizde anlıyoruz ki O'nun s.a.s zaten ayetlerle düzeltilmiş olan küçük hataları (zelle) dışında tüm davranışları güzeldir, pakdır, mubahtır. Yine bu zelleler ve şahsına ait birtakım fikhi ayrıcalıklar haricinde (dört eşten ziyade evlenebilmesi gibi) tüm davranışlarının örnek alınmasında hiçbir sakınca yoktur.

Ta'zim İfadeleri

Kur'an ve sünnet bizlere Rabbimizin yüce sıfatlarını ve Rasulu'nun üstün kişiliğini övgü ile anlatır. Bir kul olarak acizliğimizin idrakini sağlar. Melekler dahi övgü için yaratılmış; "...Oysa biz sana hamd ederek daima seni tesbih ve takdis ediyoruz." demişlerdir.

Rasulullah'ın s.a.s dindeki yerini tahrif etmeye çalışan zihniyet, bu tarz övgülerden rahatsız olmakta ve bunları "yağcılık" ifadesi ile vasfetmektedirler. Yağcılık kelimesinin sözlük anlamı "kendisine çıkar sağlayacak olanlara yapmacık olarak aşırı sevgi ve hayranlık göstererek yaranmak" şeklindedir. Burada hak edilmeyen bir tazimin pragmatist amaçlarla gösterilmesi durumu vardır. Bu olumsuz anlamlarından dolayı Allah ve Rasulu'nu övmek için kullanılan ifadeler hiçbir dönemde Müslümanlar tarafından yağcılık olarak addedilmemiştir. Malkoç, açıkça söylenen "Biz Allah ve Rasulu'nun övülmesini sevmiyoruz" ifadesi tepki çekeceği için sünneti inkâr eden zihniyetin "yağcılık" kavramını kullanarak algı yönetimi yaptığını beyan ediyor.

Kur'an'ın Açık Bir Kitap Olduğu İfadesi ile Açıklanmaya İhtiyacı Olması Arasındaki İlişki

Kur'an'ın apaçık bir kitap olduğunu beyan eden ayet delil gösterilerek Rasulullah'ın tebyin görevi inkâr edilmektedir. Nahl suresi 44. ayet-i kerimede "Kendilerine indirilene insanlara beyan etmen/açıklaman için" ifadesi geçmektedir. Burada kastedilen Kur'an'ı Kerim'in açık olması durumunun ne anlama geldiğini şu örnekle izah edebiliriz: Her şeyin bir varlığı bir de mahiyeti söz konusudur. Karşınıza çıkan bir varlığın "ne" olduğunu yani insan olduğunu anlayabilirsiniz. Fakat onun "nasıl" bir insan olduğunu, karakterini ve özelliklerini bilebilmek ayrı bir meseledir. Kur'an'ın 23 yılda peyderpey nüzülü bile açıklanması gereken hususların olduğuna delalet etmektedir. Bazı ayetleri anlayabilmek ve doğru hükümleri çıkarmak için ayetlerin nüzul sebebinin bilinmesi gerekmektedir. Nüzul kronolojisi ve nüzul sebeplerine ise hadis kitaplarından ulaşmaktayız. Rasulullah'ın s.a.s görevini yalnızca insanlara vahyi iletme şekline indirgemek, tüm risâlet yetkilerini ortadan kaldırıp O'nu Cebrail'in görevine benzer bir mevkiye oturtmaktır. Bu, İslam toplumu için oluşturduğu örnek lider, baba, eş olma gibi vizyonlarını görmezden gelmek ve İslam'ı en güzel örneğinden mahrum etmek demektir. Allah'ın kendisine vahyettiği ayetleri insanlara iletikten sonra sözlü ve uygulamalı olarak açıklamasını, 23 yıllık peygamberliğinde söylediği sözler ve yaptığı işlerin dinde hüküm koyucu nitelik taşıdığını ve Müslümanlar için bağlayıcı olduğunu göz ardı etmektir.

Kur'an'ı Kerim'in Mahiyeti

Kur'an-ı Kerim sosyal yaşamı tüm yönleriyle düzenleyici bir hayat rehberidir. Fakat Kur'an'ı

düzenleyici bir kitaba indirgemek meseleye sadece pragmatik bir açıdan bakmaktır. Allah'ın rızasını kazanma amacı ile anlamını fehmmeden yapılan bir tilavet de bizatihi ibadettir. Kur'an'ı hem anlamıyla hem öğrettikleriyle hem yaşamımızı tüm yönleriyle kuşatan düzenlemeleriyle hem de bizatihi lafzının kutsallığıyla birlikte görmek, kabul etmek durumundayız. Mushafı süslü kılıflarda saklayarak beyanlarından bihaber yaşamak nasıl çarpık tutumsa sadece meal okuyup orijinalini anlamıyoruz şeklindeki yaklaşım hatta Arapça okunmasını basite indirgeyip küçümsemek de öyle çarpık bir tutumdur.

Sonuç

İslam'ın yaşanmasında sünnetin o kadar büyük bir yeri vardır ki onun inkâr edilmesi halinde ortaya çıkacak eksiklik ve boşlukları tek tek sayabilmek mümkün olmaz.

Kur'an'ı anlamak için Rasulullah'ın s.a.s açıklamalarına ihtiyaç olmadığını savunan zihniyetin Kur'an'ı açıklamak için farklı fikirlerle boy gösterdiği görülmektedir.

Eser Hakkında

Enver Sinan Malkoç, bu konuda yapmış olduğu konferans notlarını bir eser haline getirmiştir. Kitapta kullanılan mükerrer ifadeler kitabın akıcılığını bozmuştur. Konuların kendi içerisindeki sıralanmasında da tekrara düşülmesi özensiz bir telif izlenimi oluşturmaktadır. Buna konferans notlarından telif edilmiş olması sebebiyet vermiş olabilir.

Eserde hatalı unsurlar eleştirilirken "sünnet inkârcıları" gibi ifadeler yerine "sünneti inkâr eden zihniyet" benzerinde ifadelerin kullanılmasyla, hatalar kişilere indirgenmemiş ve muhtemel bir antipatinin önüne geçilmiş olunabilir.

Zikredilen ayetlerin Latin harfleriyle değil de Arapça aslı ile yazılması kitaba ilmi ve akademik bir üslup kazandırır.

Eser, Hindistan ve Mısır örneğinden 150 yıl sonra Türkiye'ye gelen "Kur'an İslam'ı" söyleminin hatalarını ve zafiyetini göstermek için Türk okuyucusu, özellikle imam-hatip lisesi öğrencileri, ilahiyat hazırlık ve birinci sınıf öğrencileri, sünnetin dinimizdeki mahiyeti hakkında bilgi edinmek isteyenler için faydalı olacaktır.